

Таким чином, фінансову стійкість страхової організації можна представити як динамічний процес організації її фінансових ресурсів на основі адаптації компанії до змін зовнішніх і внутрішніх умов функціонування з метою підвищення ефективності її діяльності та дотримуючись перспективних напрямів подальшого розвитку.

Список використаної літератури

1. Игонина Л.Л. Особенности управления финансовой устойчивостью страховых организаций / Л.Л. Игонина, Е.Ф. Базык // Финансы и кредит. – 2010. – № 5. – С. 32-37.
2. Луконин С.В. Финансовая устойчивость страховых компаний и пути ее повышения / С.В. Луконин // Страховое дело. – 2003. – № 5. – С. 28-33.
3. Рапницкая Н.М. Факторы финансовой устойчивости страховых компаний в современных условиях / Н.М. Рапницкая // Вестник МГТУ. – 2010. Т. 13. – № 1. – С. 68-72.
4. Чернова Г.В. Основы экономики страховой организации по рисковым видам страхования / Г.В.Чернова – СПб.: Питер, 2005. – 240 с.

УДК 368.03:657.631.6

А. Л. Баранов,

к.е.н., доцент, доцент кафедри страхування,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана»

КАПІТАЛ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

Підґрунтям діяльності будь-якої страхової компанії є її капітал. За джерелами походження він поділяється на власний, залучений та позиковий. Власний капітал відіграє головну роль на етапі створення та перших років функціонування компанії. У цей час тільки починають надходити страхові премії, сформовані страхові резерви ще невеликі, а взяті страхові зобов'язання вже можуть бути значними. Єдиною додатковою гарантією виконання цих зобов'язань є власний капітал, а саме: статутний. Тому в більшості країн світу розміру статутного капіталу приділяється значна увага. Ще одним специфічним

видом капіталу страховиків є залучений капітал, а саме: страхові резерви. Вони зростають поступово відповідно до нарощення величини страхового портфеля компанії, з часом перетворюючись на основний його елемент. Щодо позикового капіталу, до якого ми відносимо всі інші види нестрахових зобов'язань, то у страхових компаніях його значення невелике.

У табл. 1 наведено інформацію щодо структури капіталу вітчизняних страховиків у 2011-2015 рр. Значення абсолютних показників свідомо перераховані нами у дол. США для більш адекватного порівняння даних різних років. Для розрахунків використовувався офіційний курс долара США до гривні на 31.12 кожного відповідного року.

Таблиця 1

Структура капіталу страхових компаній України у 2011-2015 рр.

Показник	2011		2012		2013		2014		2015*	
	млрд. дол.	%	млрд. дол.	%	млрд. дол.	%	млрд. дол.	%	млрд. дол.	%
Власний капітал	3,8	63,4	4,4	62,9	5,0	60,2	2,7	60,0	1,5	57,7
Залучений капітал	1,4	23,3	1,5	21,4	1,7	20,5	1,0	22,2	0,8	30,8
Позиковий капітал	0,8	13,3	1,1	15,7	1,6	19,3	0,8	17,8	0,3	11,5
Всього	6,0	100,0	7,0	100,0	8,3	100,0	4,5	100,0	2,6	100,0

Джерело: складено автором за: [1; 2; 3; 4].

* Прогнозні дані, порашовані автором.

На основі аналізу структури капіталу, наведеної в табл. 1, можна зробити висновки. По-перше, капітал страховиків, а також всі його елементи, мали тенденцію до зростання протягом 2011-2013 рр., після чого почалося різке падіння. Так, у 2013 р. розмір капіталу всіх вітчизняних страховиків сягнув 8,3 млрд. дол., що на 2,3 млрд. дол., або 38,3 %, перевищує його значення у 2011 р., а вже у 2015 р. згідно наших прогнозів його значення зменшиться на 5,7 млрд. дол., або 68,7 %, порівняно з 2013 р., аж до 2,6 млрд. дол. Така тенденція зумовлена зменшенням всіх елементів капіталу за відповідний період (2013-2015 рр.): власного – на 3,5 млрд. дол., або 70 %, залученого – на 0,9 млрд. дол., або 52,9 % і позикового – на 1,3 млрд. дол., або 81,3 %. Серед основних причин такої негативної тенденції можна назвати і окупацію Автономної Республіки

Крим, і військові дії на сході України, і девальвацію національної валюти, і величезний рівень інфляції, і політичну нестабільність в країні, і непродумані та неефективні дії Національного банку України, і невизначеність із майбутнім Нацкомфінпослуг тощо. Ці, а також ще багато інших причин, призвели до того, що страховий ринок нікому не цікавий. Особливо він не цікавий іноземним та вітчизняним інвесторам, які не готові вкладати кошти у цей бізнес. Як результат, банкрутство цілого ряду страховиків, неспроможність окремих компаній виконувати свої зобов'язання, скорочення ринку за більшістю показників.

По-друге, головним елементом капіталу страхових компаній протягом 2011-2015 рр. залишається власний капітал. Його частка у 2015 р. становить 57,7 %, що на 5,7 % менше відповідного значення у 2011 р. Причиною є зменшення кількості компаній з 407 у 2011 р. до 361 у 2015 р. через неспроможність виконувати свої зобов'язання. Значна частка саме власного капіталу пояснюється слабким розвитком страхового ринку України, коли страхування охоплено не більше 12 % всіх потенційних об'єктів, а рівень проникнення становить приблизно 1,5 %. Кількість укладених договорів та сума отриманих премій не дають можливості значно наростити обсяг страхових резервів.

По-третє, відбулося суттєве зменшення обсягу страхових резервів, не зважаючи на його і так невелике значення. Обсяг резервів безпосередньо пов'язаний з величиною отриманих премій, а вони також зменшилися з 3,6 млрд. дол. у 2013 р. до 1,3 млрд. дол. у 2015 р. Це набагато менше, ніж відповідні суми страхових премій, зібрані страховиками у маленьких європейських країнах у 2014 р. (Австрія – 17,1 млрд. євро, Люксембург – 2,9 млрд. євро, Словаччина – 2,2 млрд. євро, Словенія – 1,4 млрд. євро, Угорщина – 2,7 млрд. євро, Чехія – 5,3 млрд. євро) [5].

Для нарощення обсягів вітчизняного страхового ринку потрібно збільшувати капітал страховиків, щоб вони мали можливість утримувати на своїй відповідальності більші за величиною ризики, а, отже, залишати собі більше премій.

Згідно Закону України «Про страхування» «якщо страхова сума за окремим предметом договору страхування перевищує 10 % суми сплаченого статутного капіталу і сформованих вільних резервів та страхових резервів, страховик зобов'язаний укласти договір перестраховування» [6]. У табл. 2 наведено розрахунки щодо місткості страхового ринку України або можливості утримувати на своїй відповідальності ризики.

Таблиця 2

Місткість страхового ринку України у 2011-2015 рр.

Показники	Роки				
	2011	2012	2013	2014	2015*
Зареєстрований (статутний) капітал (СК), млрд. дол.	1,8	1,8	1,9	1,0	0,6
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) (НП), млрд. дол.	1,1	1,5	1,9	0,9	0,4
Страхові резерви (СР), млрд. дол.	1,4	1,5	1,7	1,0	0,8
Місткість страхового ринку $(0,1 \cdot (СК + НП + СР))$, млрд. дол.	0,43	0,48	0,55	0,29	0,18

Джерело: складено автором за: [1; 2; 3; 4].

* Прогнозні дані, порашовані автором.

Аналіз показників місткості страхового ринку протягом 2011-2015 рр., наведеної в табл. 2, показав досить сумні результати. У 2015 р. максимальний ризик, який весь страховий ринок України, міг залишити на своїй відповідальності за одним договором страхування склав лише 180 млн. дол. Звичайно, для договорів страхування майна фізичних осіб – це більше, ніж достатньо, але для страхування майна юридичних осіб, авіаційних та морських ризиків, тощо – це дуже мало.

Не маючи змоги залишати на своїй відповідальності більші за розмірами ризики, а, отже, утримувати більші премії, вітчизняні страховики не можуть нарощувати обсяги страхових резервів. Залучення статутного капіталу на сучасному етапі видається малоюмовірним. Тому єдиною можливістю підвищити місткість ринку, а, отже, всіх компаній, є формування та збільшення ними вільних резервів за рахунок нерозподіленого прибутку.

Список використаної літератури

1. Підсумки діяльності страхових компаній за 2011 рік. [Електронний ресурс] / Нацкомфінпослуг. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_4kv_2011.pdf.
2. Підсумки діяльності страхових компаній за 2012 рік. [Електронний ресурс] / Нацкомфінпослуг. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/SK_IV_kv_%202012.pdf.
3. Підсумки діяльності страхових компаній за 2013 рік. [Електронний ресурс] / Нацкомфінпослуг. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_%202013.pdf.
4. Підсумки діяльності страхових компаній за 2014 рік. [Електронний ресурс] / Нацкомфінпослуг. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/sector/sk_%202014.pdf.
5. Insurance Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.insuranceeurope.eu/members/>.
6. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80/page3>.

УДК 368.025

В. Г. Баранова,

д.е.н., професор, зав. кафедри фінансів,
Одеський національний економічний університет

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Ступінь зрілості економічних відносин у суспільстві характеризується низкою макроекономічних показників, одним з яких є наявність добре функціонуючого страхового ринку. У страхових відносинах реалізуються не тільки окремі інтереси певних учасників, але й всього суспільства: чим більш розвинуті ці відносини, тим більш захищеними є суспільні інтереси. Підкреслимо, що парадигмою сучасного страхового ринку повинен стати підхід, коли захист інтересів страхувальників розглядається як імператив, головна мета на засадах розширеного відтворення страхових відносин. Ефективність позитивних зрушень у національній системі страхування, які